

مقایسه رضایت زناشویی معلمان کودکان عقب مانده ذهنی و عادی

نویسندگان: ابراهیم زارعی^۱، محمد طاهری^{۱*}، نسرین ایزدنی^۲، شهاب
منصوری^۱، دکترسید جلال یونسی^۳، عباس داورمنش^۱ و دکتر مسعود صالحی^۴

۱. کارشناس ارشد روان شناسی کودکان استثنایی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران

۲. کارشناس ارشد روان شناسی کودکان استثنایی، دانشگاه تهران

۳. دکتری روان شناسی بالینی، استادیار دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران

۴. دکتری آمار زیستی، استادیار دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران

*Email: taheeri.mo80@hotmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف مقایسه میزان رضایت مندی زناشویی معلمان شاغل در مدارس کم توان ذهنی و عادی شهرستان سبزوار در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ به اجرا در آمد. پژوهش از نوع علی-مقایسه ای بود. بدین منظور، معلمان زن و مرد متأهل مدارس عادی و کم توان ذهنی که تعداد آنها ۶۰ نفر در گروه عادی و ۶۰ نفر در گروه کم توان ذهنی بودند، مورد مورد مطالعه قرار گرفت. برای جمع آوری داده های مربوط به رضایت مندی زناشویی از پرسشنامه انریچ استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده های پژوهش نشان داد که: بین دو گروه از معلمان مورد مطالعه، تفاوت معناداری از لحاظ میزان رضایت مندی زناشویی وجود ندارد. تنها در خرده مقیاس حل تعارض، نمرات معلمان مدارس کم توان ذهنی از معلمان مدارس عادی، پایین تر بود به عبارت دیگر معلمان مدارس عادی، تعارض زناشویی کم تری نسبت به معلمان کم توان ذهنی داشتند هم چنین بین دو گروه، تفاوتی در میزان رضایت زناشویی از لحاظ: سن، سنوات خدمت و جنسیت وجود نداشت. نتیجه آن که رضایت زناشویی در دو گروه متفاوت نبود به عبارتی کار با کودکان کم توان ذهنی موجب کاهش رضایت مندی زناشویی معلمان این دانش آموزان نسبت به معلمان کودکان عادی، نمی شود.

کلید واژه ها: رضایت زناشویی، کم توان ذهنی، معلمان

مقدمه

ازدواج را می توان یکی از مهمترین تصمیم گیری ها در زندگی هر فرد دانست و رضایتمندی زناشویی یکی از جوانب بسیار مهم یک نظام زناشویی که همسران در ازدواج تجربه می کنند [۱]. رضایت زناشویی عبارت است از احساسات عینی از خوشنودی، رضایت و لذت تجربه شده زن و مرد با توجه به تمام جنبه های رابطه زناشویی؛ جنبه هایی مانند ارتباط زوجین، وضعیت اقتصادی، فرزندان و غیره [۲]. رضایتمندی زناشویی، انطباق بین وضعیت فعلی و وضعیت مورد انتظار است. طبق این تعریف رضایتمندی زناشویی وقتی وجود دارد که وضعیت موجود فرد در روابط زناشویی مطابق با آنچه که وی انتظار داشته است، باشد و عدم رضایتمندی زناشویی زمانی است که وضعیت زناشویی فعلی فرد با آنچه که مورد انتظار و دلخواه اوست، منطبق نباشد. وینچ در این خصوص معتقد است که ارتباط با همسر جنبه مرکزی زندگی عاطفی و اجتماعی یک شخص است و عدم رضایتمندی زناشویی می تواند به توانایی زن و شوهر برای برقراری روابط رضایت مندانه با فرزندان و سایر اشخاص خارج از خانواده آسیب برساند. [۳]. به عبارت دیگر رضایت زناشویی را می توان یک حالت روانی دانست که هزینه ها و سود ادراک شده ازدواج با یک شخص خاصی را منعکس می کند. به این ترتیب که ادراک هزینه زیاد تحمیل شده بر فرد در ازدواج رضایت را کاهش می دهد و همچنین در ازدواج ادراک سود بیشتر متقابلاً رضایت را افزایش می دهد [۴].

رویکردهای مختلف به رضایتمندی زناشویی با دیدگاههای مختلف می نگرند. بر اساس رویکرد روان تحلیل گری عوامل ناهشیار بر تمامی جنبه های زناشویی تأثیر دارند: در انتخاب همسر، در مشکلاتی که در خلال زندگی مشترک ایجاد می شود و در چگونگی حل آنها. در رویکرد رفتارگرایی، محرک ها و عوامل محیطی نقش قاطع و تعیین کننده در تغییر و تکوین شخصیت دارند. از این رو در بررسی تعارض های زناشویی در این

رویکرد به تجارب و یادگیری های فرد و محرکات محیطی او توجه می شود. رویکردشناختی بر این فرض اساسی استوار است که هر کدام از زوج ها، مجموعه ای از باورهای اساسی درباره ارتباطات صمیمی دارند که آنها را در رابطه زناشویی نیز وارد می کنند. مطابق با این دیدگاه برداشت زن و شوهر از رفتار یکدیگر بیش از خود رفتار اهمیت دارد، زیرا انسان به برداشت ها و نتیجه گیری های خود، حکم واقعیت یا حقیقت محض را می دهد و به آنها به عنوان فرض هایی که باید آزموده شوند، نگاه نمی کند؛ به عبارت دیگر در این رویکرد تأکید بر این است که چگونه زوج ها رفتار یکدیگر را تفسیر می کنند و آن را مطابق با محتوای شناختی خود ارزیابی کرده و معنا می دهند و در نهایت چگونه رفتارهای همسر خود را پیش بینی می کنند [۵].

رضایتمندی زناشویی در تحقیقات گذشته مورد بررسی قرار گرفته است، که از آن جمله می توان به پژوهش های زیر اشاره کرد. در مطالعه ای با هدف بررسی ارتباط بین سبک دلبستگی والدین، شغل آنها و نقش های خانوادگی و رضایت زناشویی، نشان داده شد والدینی که از شغل خود راضی بودند، رضایت زناشویی بیشتری داشتند و همچنین والدینی که نقش های والدینی خود را به خوبی ایفا می کردند و در امور خانه با یکدیگر همکاری و اولویت بندی بین شغل و کار را رعایت می کردند، از رضایتمندی بیشتری برخوردار بودند؛ همچنین والدینی که در کودکی سبک دلبستگی ایمن داشتند، در هنگام مرحله والدینی نقش های خانوادگی خود را به صورت کامل انجام می دهند و رضایت زناشویی آنها قابل پیش بینی است [۶].

در تحقیق دیگری که بر روی ۷۹ زوج که حد اقل ۳ ماه زندگی مشترک داشتند، انجام شد، مشخص گردید که بین خود نظم بخشی و رضایت زناشویی و ارتباط صمیمانه زوجین رابطه وجود دارد [۷].

نتایج یک تحقیق نشان داد که آموزش مهارت های ارتباطی تأثیر مثبتی بر ارتقاء سطح رضایتمندی زناشویی داشته و می تواند در دراز مدت منجر به

حسب سطوح کم توان ذهنی، با رضامندی والدین کودکان عادی تفاوت معنادار نشان داد و همچنین بین رضامندی زناشویی والدین کودکان کم توان ذهنی و عادی بر حسب سطح سواد (تحصیلات) آنها تفاوت معنادار وجود داشت [۳].

با بررسی این پژوهش‌ها مشخص می‌شود که رضایتمندی زناشویی معلمان مخصوصاً معلمان دانش آموزان کم توان ذهنی کم مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین تحقیقات گذشته نشان دادند که والدین کودکان کم توان ذهنی رضایت زناشویی کمتری نسبت به والدین کودکان عادی دارند [۱۱-۳]. با توجه به اینکه معلمان کودکان کم توان ذهنی نیز مانند والدین آنها به نحوی درگیر امر تربیت این کودکان هستند، سوال اینجاست که آیا کار با این کودکان بر رضایت زناشویی تأثیر می‌گذارد؟ و اگر تأثیر گذار است بر کدام جنس بیشتر است، معلمان مرد یا زن؟ لذا پژوهش حاضر به مقایسه رضایت زناشویی معلمان دانش آموزان کم توان ذهنی و عادی پرداخته است.

روش پژوهش

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

از نظر روش‌شناسی، تحقیق از نوع علی - مقایسه‌ای است. در این پژوهش جامعه آماری معلمان زن و مرد متأهل شاغل مدارس عادی و کم توان ذهنی شهرستان سبزوار در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ می‌باشد. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شد. نمونه‌گیری خوشه‌ای نوعی نمونه‌گیری تصادفی ساده است که هر واحد آن را یک دسته یا خوشه از عناصر تشکیل می‌دهد. موقعی از این نمونه‌گیری استفاده می‌شود که جامعه مورد پژوهش از دسته‌های جداگانه‌ای تشکیل شده و عناصر آن جامعه در این دسته‌ها توزیع شده باشد [۱۲]. از آنجا که تعداد مدارس کم توان ذهنی در شهرستان سبزوار ۴ مدرسه بود، حجم نمونه را در این پژوهش با توجه به مقالات و پژوهش‌های انجام شده گذشته و حجم جامعه مورد نظر، ۱۲۰ معلم، شامل

تغییرات رفتاری در زوجین شود [۸]. در یک مطالعه دیگر یافته‌ها نشان داد که یک دوره آموزشی به زوجها قبل از ازدواج باعث افزایش رضایتمندی در زوجها در سالهای پس از زندگی زناشویی می‌شود [۹].

در پژوهشی که در ایران بر روی دبیران زن شاغل نیمه وقت و تمام وقت به انجام گردید، نتایج نشان داد: بین اشتغال نیمه وقت و رضامندی زناشویی ارتباط مثبت معنی داری وجود دارد. همچنین بین اشتغال نیمه وقت و سطح و نوع رابطه با همسر ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد و دبیران زن نیمه وقت نسبت به دبیران زن تمام وقت سازگاری بیش‌تری در روابط خانوادگی، نگرش واقع بینانه‌تر در موضوعات مالی و رضایت بیشتر از نحوه گذران اوقات فراقت دارند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد بین نگرش‌های واقع‌گرایان درباره تعارضات و حل آنها در روابط زناشویی، رضامندی بیشتر در ارتباط با فرزندان و مسائل مربوط به آنها بین دبیران نیمه وقت و تمام وقت تفاوت معنادار و مثبت وجود دارد [۱۰].

به پژوه و رضامندی [۱۱] در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که والدین کودکان عادی از رضایت زناشویی بالاتری نسبت به والدین کودکان کم توان ذهنی برخوردار هستند. همچنین سایر نتایج نشان می‌دهند که در ابعاد پاسخهای قرار دادی، رضایت زناشویی، ارتباط، حل تعارض، امور مالی، روابط جنسی، فرزند پروری، نقش‌های مساوات طلبی، و جهت‌گیری مذهبی، تفاوت‌ها معنا دار نیستند. در ضمن در گروه والدین کودکان کم توان ذهنی بین رضایت زناشویی مادران و پدران با توجه به ترتیب تولد و جنس فرزندان تفاوت معنادار نبوده است.

طی پژوهشی که بر روی ۱۱۰ نفر از والدین کودکان کم توان ذهنی و ۲۶ نفر از والدین کودکان عادی مقیم شهر تهران اجرا گردید، یافته‌ها نشان داد که بین والدین کودکان کم توان ذهنی و عادی، از نظر رضامندی زناشویی تفاوت معنادار وجود دارد، همچنین میزان رضامندی زناشویی والدین کودکان کم توان ذهنی، بر

۶۰ معلم شاغل متأهل در مدارس کم توان ذهنی و ۶۰ معلم شاغل متأهل در مدارس عادی شهرستان سبزوار (۳۰ معلم مرد و ۳۰ معلم زن از هر دو گروه آموزشی معلمان) که سنوات خدمتی آنها حداقل ۴ سال بوده و نیز سن آنها از ۲۵ تا ۵۲ سالگی متغیر می‌باشند، انتخاب شد.

ابزارهای پژوهش

برای بررسی میزان رضایت زناشویی پرسشنامه ENRICH انتخاب شد. اولین بار این پرسشنامه در ایران به وسیله سلیمانیان (۱۳۷۳) اجرا و اعتبار آن برابر با ۰/۹۳ محاسبه گردید [۱۳]. فرم کوتاه این پرسشنامه که در این پژوهش از آن استفاده شده، توسط عسکری و بهمنی در سال ۱۳۸۵ ساخته شده است و ضریب اعتبار آن را برابر با ۰/۹۵ بدست آوردند. ضرایب همگونی اعتبار، برای کل مقیاس برابر با ۰/۹۱ و برای خرده مقیاسها به ترتیب برابر با ۰/۸۳، ۰/۷۲، ۰/۷۰، ۰/۷۰، ۰/۷۶ و ۰/۶۶ و با روش دو نیمه سازی اسپیرمن-براون و گاتمن به ترتیب برابر با ۰/۸۹ و ۰/۸۸ محاسبه گردید [۱۴].

این فرم کوتاه شده دارای ۴۷ سوال بسته پاسخ و ۱۲ عامل است. ۲ عامل اول پاسخهای قرار دادی و انطباق با ده جنبه دیگر رضایت زناشویی را می‌سنجد و ۱۰ عامل دیگر شامل موضوعات شخصیتی، ارتباط زناشویی، حل تعارضات، نظارت مالی، فعالیتهای مربوط به اوقات فراغت، روابط جنسی، ازدواج و بچه ها، بستگان و دوستان، نقش های مربوط به برابری زن و مرد و جهت گیری عقیدتی می‌شود [۱۵]. پاسخ به سوالات به صورت ۴ گزینه ای (کاملاً موافق، موافق، مخالف، کاملاً مخالف است). جمع نمره‌ها در این مقیاس برابر با ۱۶۰ می‌باشد که بالاترین میزان رضایت را نشان می‌دهد [۱۶].

روش اجرا

اجرای پژوهش به صورت انفرادی صورت گرفت. ابتدا توضیحاتی پیرامون اهمیت، اهداف پژوهش و نحوه پاسخگویی پرسشنامه رضامندی زناشویی انریچ به آنها داده شد. سپس پرسشنامه مذکور به آنها داده شد تا آن

را تکمیل کنند. برای پرسشنامه مورد استفاده، یک برگه به عنوان راهنما و یک برگه نیز جهت توجیه و دریافت مشخصات مورد نیاز زوجین، در نظر گرفته شد. در برگه توجیه خانواده‌ها، مطالبی در خصوص اهمیت و ضرورت دستیابی به ویژگی های همسران و توصیه به پاسخگویی واقع بینانه و از روی صداقت و همچنین اطمینان دادن به ایشان در مورد محرمانه بودن اطلاعات دریافت شده و نیز به نحوه پاسخگویی و اظهار نظر در مورد جملات بیان شده در پرسشنامه، اشاره شد. پرسشنامه به صورت پنج گزینه ای (که در اصل یک نگرش سنج از نوع لیکرت است) در نظر گرفته شده بود (کاملاً موافقم، موافق، نه موافق و نه مخالف، کاملاً مخالف) که به هر گزینه آن از یک تا پنج امتیاز داده شد.

در این مطالعه، به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی در ابتدای پژوهش به معلمان اطمینان خاطر جهت محرمانه بودن پاسخها و نتایج پژوهش، و عدم وجود هر گونه خطر ناشی از تحقیق نسبت به همسران آنها و نیز خودشان توضیح داده شد.

شیوه تحلیل داده‌ها

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری spss استفاده شد. در پژوهش حاضر علاوه بر روشهای آمار توصیفی (مانند جداول فراوانی، میانگین)، از آمار استنباطی که شامل t مستقل (برای سوال اول پژوهش)، تحلیل واریانس دو راهه (برای سوال دوم پژوهش؛ با توجه به وجود دو متغیر جنسیت و گروه آزمایشی) و تحلیل واریانس یک راهه (برای سوال سوم پژوهش با توجه به وجود سنوات خدمت معلمان شاغل) شد.

یافته‌ها

برای مشخص کردن اینکه آیا تفاوتی در رضایتمندی زناشویی معلمان مدارس عادی و کم توان ذهنی وجود دارد، از آزمون آماری t مستقل استفاده شد.

جدول ۱: مقایسه میانگین نمرات رضایتمندی زناشویی معلمان شاغل در مدارس عادی و کم توان ذهنی

متغیر	نوع مدرسه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار احتمال
رضایتمندی زناشویی	عادی	۶۰	۳۲/۶۶	۰/۵۷	۰/۲۵
	کم توان ذهنی	۶۰	۳۱/۵۹	۰/۷۳	

جدول ۲: شاخص های آماری رضایتمندی زناشویی معلمان بر حسب جنسیت و نوع مدرسه

نوع مدرسه	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار
عادی	مرد	۳۰	۳۲/۹۴	۳/۴۰
	زن	۳۰	۳۲/۳۸	۵/۳۶
کم توان ذهنی	مرد	۳۰	۳۲/۸۰	۶/۱۵
	زن	۳۰	۳۱/۵۹	۵/۰۰

جدول ۳: تحلیل واریانس دو طرفه برای مقایسه رضایتمندی زناشویی معلمان بر حسب جنسیت و نوع مدرسه

منبع تأثیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	مقدار احتمال
مدرسه	۳۳/۹۲	۱	۳۳/۹۲	۱/۳۱	۰/۲۵
جنسیت (مرد، زن)	۶۶/۶۰	۱	۶۶/۶۰	۲/۵۸	۰/۱۱
مدرسه*جنسیت	۲۵/۹۴	۱	۲۵/۹۴	۱/۰۰	۰/۳۱
خطا	۲۹۹۳/۹۱	۱۱۶	۲۵/۸۱		
کل	۱۲۶۹۸۷/۹۶	۱۲۰			

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می شود، تفاوت آماری معناداری بین میانگین نمرات رضایتمندی زناشویی در معلمان مدارس عادی و کم توان ذهنی دیده نمی شود ($p=0.25$).

برای مشخص کردن اینکه آیا تفاوتی در رضایتمندی زناشویی معلمان مدارس عادی و کم توان ذهنی با توجه به جنسیت آنها، وجود دارد، از آزمون آماری تحلیل واریانس دو طرفه استفاده شد.

باتوجه به جدول ۳ مشاهده می شود که پس از تعدیل بر حسب جنسیت، تفاوت آماری معناداری در رضایتمندی زناشویی معلمان مدارس عادی و کم توان

ذهنی، وجود ندارد ($P=0.25$).

آیا تفاوتی در رضایتمندی زناشویی معلمان مدارس عادی و کم توان ذهنی با توجه به سن آنها وجود دارد؟

باتوجه به اینکه توزیع متغیر رضایتمندی زناشویی نرمال بود، جهت بررسی سوال فوق از آزمون آماری تحلیل واریانس دو طرفه استفاده شد.

باتوجه به جدول ۵، مشاهده می شود که پس از تعدیل بر حسب سن، تفاوت آماری معناداری در رضایتمندی زناشویی معلمان شاغل در مدارس عادی و کم توان ذهنی، وجود ندارد ($P=0.23$).

جدول ۴: شاخص‌های آماری رضایت‌مندی زناشویی معلمان بر حسب سن و نوع مدرسه

نوع مدرسه	سن	میانگین	انحراف معیار
عادی	کمتر از ۳۴	۳۴/۰۴	۵/۳۷
	۳۴ تا ۳۶	۳۳/۷۷	۳/۸۰
	۳۶ تا ۴۰	۳۲/۲۴	۴/۳۴
	۴۰ به بالا	۳۲/۰۲	۴/۸۴
کم توان ذهنی	کمتر از ۳۴	۳۲/۶۵	۴/۵۶
	۳۶ تا ۴۰	۳۲/۱۲	۵/۷۹
	۴۰ تا ۴۰	۳۲/۲۵	۵/۵۲
	۴۰ به بالا	۳۱/۷۵	۵/۶۵

جدول ۵: تحلیل واریانس دو طرفه برای مقایسه رضایت‌مندی زناشویی معلمان بر حسب سن و نوع مدرسه

منبع تأثیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	مقدار احتمال
نوع مدرسه	۳۹/۹۱	۱	۳۹/۹۱	۱/۴۲	۰/۲۳
سن	۳۵/۱۵	۳	۱۱/۷۱	۰/۴۱	۰/۷۴
نوع مدرسه*سن	۸۰/۵۰	۳	۶/۱۶	۰/۲۲	۰/۸۸
خطا	۲۸۸۳/۵۵	۱۰۳	۲۷/۹۹		۱
کل	۶۴۱۱۸۵۵۰	۱۱			

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان داد که رضایت‌مندی زناشویی معلمان شاغل در مدارس کم توان ذهنی و عادی با هم تفاوت معناداری ندارد و تنها در خرده مقیاس حل تعارض عملکرد معلمان شاغل در مدارس عادی به طور معناداری بهتر از معلمان شاغل در مدارس کم توان ذهنی بود ($P=0/04$). شاید برای بعضی از معلمان که با دانش آموزان کم توان ذهنی کار می‌کنند، این نگرانی پیش آمده باشد که کار با این دانش آموزان بر رضایت‌مندی زناشویی آنها تأثیر دارد و ای کاش جای این دانش آموزان، با دانش آموزان عادی کار می‌کردند. شاید آنها پیش خود بیندیشند استرس شغلی که در نتیجه کار با این دانش آموزان بوجود می‌آید به خانه گسترش یافته و رضایت‌مندی زناشویی آنها را کاهش دهد؛ باید

بگوییم که این نگرانی بی مورد است، چرا که معلمان دانش آموزان عادی و کم توان ذهنی از نظر رضایت‌مندی زناشویی تفاوتی با هم ندارند؛ فرقی هم ندارد که چند سال سابقه خدمت داشته باشند، در چه سنی قرار داشته باشند یا چه جنسیتی داشته باشند. در هر صورت تفاوتی در رضایت‌مندی زناشویی معلمان دانش آموزان عادی و کم توان ذهنی دیده نمی‌شود.

علی‌رغم اینکه نمونه‌ها به صورت تصادفی انتخاب شده بود، میانگین سنی معلمان دانش آموزان عادی ۶ سال بیشتر از معلمان دانش آموزان کم توان ذهنی بود و تفاوتی که در خرده مقیاس حل تعارض بدست آمده گویای آن است که حل تعارض در معلمان مدارس عادی بهتر انجام می‌گیرد تا در مقایسه با معلمان کم توان ذهنی، شاید بتواند عاملی برای این تفاوت باشد؛ به

زناشویی معلمان زن مدارس عادی و کم توان ذهنی با معلمان مرد مدارس عادی و کم توان ذهنی مشاهده نشد ($P=0/31$). پیش فرض پژوهش حاضر این بود که معلمان زن (بخصوص معلمان دانش آموزان کم توان ذهنی) علاوه بر اینکه استرس شغلی دارند، استرس های بیشتری به عنوان مادر در خانه تجربه می کنند؛ پس رضایت زناشویی آنها باید کمتر از معلمان مرد باشد. نتایج چیزی خلاف این پیش فرض را نشان داد. تفاوتی در رضایتمندی زناشویی معلمان زن مدارس عادی و کم توان ذهنی با معلمان مرد مدارس عادی و کم توان ذهنی مشاهده نشد. در این زمینه تحقیقات مشابه و همسو دیگری نیز صورت گرفته است [۲۴-۲۳-۲۰] که آنها هم تفاوتی بین رضایتمندی زناشویی در دو جنس گزارش نکرده اند.

شاید تبیین نتیجه بدست آمده، این باشد که متغیرهای دیگری در کنار جنسیت بر رضایتمندی زناشویی دخالت داشته باشند پژوهش های گذشته نشان دادند که ساعات کاری، وضعیت اقتصادی، تفکر و شناخت و رابطه جنسی می تواند بر رضایتمندی زناشویی معلمان تأثیر گذار باشند [۱۶-۳]. در پژوهشی نشان داده شد که بین اشتغال نیمه وقت و رضایتمندی زناشویی ارتباط مثبت معنی داری وجود دارد. به این صورت که دیران زنی که شغل نیمه وقت داشته و وقت بیشتری را صرف خانواده کردند رضایت زناشویی بیشتری داشتند. بنابراین در بررسی رضایتمندی زناشویی باید به ساعات کاری و میزان درآمد معلمان توجه داشت. باید این مطلب را مد نظر داشت که ساعات کاری در مدارس ۲۴ ساعت در هفته است و از این نظر اکثر معلمان به هم شبیه هستند. همچنین از نظر حقوق دریافتی تفاوت چندانی بین معلمان مشاهده نمی شود [۱۰].

همچنین اگرچه ممکن است استرس شغلی معلمان زن بیشتر باشد (چون دو نقش همزمان معلم و مادر را تجربه می کنند) ولی باید این مطلب را مد نظر داشت که درآمد ماهیانه خانوادگی زنان ممکن است از معلمان

عبارت بهتر با افزایش سن حل تعارضات بهتر به انجام می رسد. این گفته در مدل شلزینگر ارائه شده است. در این مدل رضایت در سالهای اولیه ازدواج زیاد و در سالهای میانه کم و دوباره در سالهای انتها زیاد میشود. میانگین سنی گروه معلمان مدارس کم توان ذهنی ۳۴ سال است و نشان می دهد که در میانه زندگی هستند و گروه معلمان مدارس عادی با میانگین سنی ۴۰ در خروج از میانه و قسمت انتهایی قرار دارند. و همچنین بیشتر تعارضات زناشویی در شرایط محیطی خاص رخ می دهد. شرایط محیطی خطرناک عبارتند از: قرار گرفتن در موقعیتهای جسمی خاص، آشفتگی یکی از همسران، زمانهایی که یکی از همسران به خاطر اتفاقی در بیرون تحت فشار است [۱۷]. بنابراین از آنجا که معلمان شاغل در مدارس کم توان ذهنی در شرایط محیطی خاص (به علت وجود دانش آموزان کم توان ذهنی و فشار روانی ناش از آموزش آنها) قرار دارند، دلیلی برای تبیین این تفاوت می باشد. عدم مشاهده تفاوت بین رضایت زناشویی معلمان عادی و کم توان ذهنی نشان می دهد که صرف داشتن شغلی که استرس آن بالاست نمی تواند بر رضایت زناشویی اثر منفی بگذارد. اگر چه تحقیقات گذشته نشان داده بود که استرس شغلی معلمان کودکان کم توان ذهنی بیشتر از کودکان عادی است [۱۸] و استرس شغلی تأثیرات منفی بر رضایت زناشویی می گذارد [۱۹-۲۰] ولی نتایج این تحقیق پیش فرض پژوهش حاضر را رد می کند. همچنان که تحقیقات قبلی نشان دادند رضایت زناشویی از عوامل مختلفی تأثیر می پذیرد، عامل هایی مانند شخصیت فرد [۲۱]، رشد فکری و عاطفی، داشتن علایق مشابه [۲۲]، داشتن نگرش مثبت به همسر و رضایت از روابط جنسی، وضعیت اقتصادی و ابراز عشق و محبت می توانند در رضایتمندی زناشویی نقش مهمی ایفا کنند [۱۶].

تحقیقات مشابه در این زمینه که همسو با نتیجه پژوهش حاضر است پژوهش سیدو و آگالیوتیس، جعفرپور، کالدرون و گرینبرگ می باشد [۳]. همچنین در پژوهش حاضر تفاوتی در رضایتمندی

مشابه، نگرش مثبت به همسر، رضایت از روابط جنسی، وضعیت اقتصادی، ابراز عشق و محبت، داشتن فرزند و باورهای مذهبی در رضایتمندی زناشویی دخیل هستند [۱۶-۳].

در پژوهش حاضر همچنین تفاوتی در رضایتمندی زناشویی معلمان مدارس عادی و کم توان ذهنی با توجه به سنوات خدمت آنها وجود ندارد ($P=0/053$). در این زمینه چندین پژوهش مشابه گذشته نیز تفاوتی در رضایت شغلی معلمان با توجه به سنوات خدمت آنها گزارش نکرده اند؛ کمیلی [۲۷] در پژوهشی به رابطه رضایت شغلی و فرسودگی شغلی معلمان با سابقه خدمت آنها پرداخت. نتایج تحقیق کوزه چیان و همکاران [۲۸] نشان داد که بین سن و سابقه خدمت با رضایت شغلی مدیران و معلمان تربیت بدنی رابطه معنی داری وجود ندارد. گریترز نیز به نتیجه مشابهی دست یافت و نشان داد که متغیرهای سن و سابقه خدمت با رضایت شغلی رابطه معنی داری ندارد [۲۹]. از آن جایی که بین رضایت شغلی و رضایت زناشویی رابطه‌ای مستقیم وجود دارد پس جای تعجب نیست که نتایج تحقیق حاضر با این نتایج همسو باشد. پژوهش‌های ناهمسو در این زمینه نیز وجود دارند که از آن جمله می‌توان به تحقیقات بیشی [۳۰]، کشانی [۱۸]، حسینی [۳۱] اشاره کرد که به این نتیجه رسیدند که با افزایش سابقه خدمت میزان رضایتمندی نیز افزایش پیدامی‌کند.

پیشنهاد‌های پژوهش

- ۱- انجام تحقیقی در مورد رضایتمندی زناشویی معلمان با توجه به وجود قومیتها و فرهنگ‌های متنوع در سراسر کشور.
- ۲- انجام تحقیقی به منظور مقایسه میزان رضایتمندی زناشویی معلمان که هر دو شاغل هستند با معلمان که فقط یکی از آنها شاغل می‌باشد.
- ۳- مقایسه میزان رضایتمندی زناشویی معلمان با سایر مشاغل.

مرد بیشتر باشد. زیرا هم زن و هم مرد مشغول به کار می‌باشند؛ در صورتی که ممکن است این مطلب در مورد معلمان مرد صادق نباشد. در نتیجه وضعیت اقتصادی مطلوب‌تر می‌تواند استرس‌های دیگر (مانند مخارج زندگی روزمره، تحصیل و ازدواج فرزندان و ...) که می‌تواند بر رضایتمندی زناشویی تأثیر داشته باشند را در معلمان زن کاهش داده ولی در معلمان مرد همچنان به قوت خود باقی باشند. بنابراین عدم تفاوت می‌تواند بدین صورت توجیه شود [۳].

همچنین در پژوهش حاضر تفاوتی در رضایتمندی زناشویی معلمان مدارس عادی و کم توان ذهنی با توجه به سن آنها وجود نداشت ($P=0/88$). این نتیجه با پژوهش فروتن [۲۵]، یانگ [۲۶]، امان‌اللهی، تبریزی، کرین، و باهر همسوست [۳]. یانگ [۲۶] مشخص کرد که در زوج‌های آمریکایی چینی تبار، سالهای زندگی نسبت به تفاهم در اهداف و نگرش‌های اخلاقی، کمتر می‌تواند رضایتمندی زناشویی را پیش‌بینی کند. همچنین مطالعه دیگری نشان داد که بین سن افراد و سازگاری زناشویی رابطه معنی داری وجود ندارد. در تبیین عدم تفاوت در رضایتمندی زناشویی معلمان مدارس عادی و کم توان ذهنی با توجه به سن آنها در پژوهش حاضر می‌توانیم اینگونه اظهار کرد که فرهنگ نقش بسزایی در عدم تفاوت سنی بین زوجین دارد [۲۵]. طبق تحقیق کامو عوامل تعیین‌کننده در بین زنان و شوهران در هر کشور منحصر به آن کشور بوده و تا حدی در دو کشور متفاوت اند؛ مثلاً سن در زوجین آمریکایی رابطه منفی با رضایتمندی زناشویی دارند، در حالیکه در کشور ژاپن اینگونه نبوده و سن نقشی در رضایتمندی زناشویی همسران نداشته است؛ بنابراین با توجه به این مطلب که هر دو گروه معلمان شاغل در مدارس عادی و کم توان ذهنی دارای یک فرهنگ مشترک بودند، عدم اثر گذاری سن در رضایتمندی زناشویی معلمان بدین صورت توجیه می‌شود [۳]. علاوه بر این همانطور که در توضیحات سوال ۱ آورده شده است، عوامل متعددی مانند: شخصیت، رشد فکری، عاطفی، داشتن علایق

- [6] Perrone, Kristin, M; Webb, L; Kay Jackson, Z; & Vance. (2007). Relationships between parental attachment, work and family roles, and life satisfaction.
- [7] صادقی، ز. (۱۳۸۵). ارشد مشاوره، دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی، آموزش مهارت های فرزند پروری با استفاده از الگوی شناختی- رفتاری بر کاهش تعارضات زناشویی زوجین شهر اصفهان.
- [8] Yalcin, B.M ; Karajan, T.E. (2007) Effects of a couple communication program on marital Adjustment of the American Board of family Medicine , journal of the American Board of family medicine , 20. 36-44.
- [9] Lamar, W. (2009). A study of the marital satisfaction levels of participants in a marriage education course. Tampa, Job Stress and Quit Intention for Office in Clerks in shanghai, April2, 2009, available at aahprel.
- [۱۰] خوانساری، ج م. (۱۳۸۰). شرح بر غرر الحکم ودر العلم آمدی، تهران: دانشگاه تهران، چاپ چهارم.
- [۱۱] به پژو، ا. رضانی، ف. (۱۳۸۴). بررسی رضایت زناشویی والدین کودکان کم توان ذهنی و کودکان عادی. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۴ (۴۵)، ۳۱-۱۷.
- [۱۲] هومن، ح ع. (۱۳۸۶). پایه های پژوهش در علوم رفتاری. تهران: نشر دیبا.
- [۱۳] سلیمانیان، ع ا. (۱۳۷۳). بررسی تأثیر تفکرات غیر منطقی بر ناراضی زناشویی. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- [۱۴] عسکری، ع؛ بهمنی، ب (۱۳۸۵). اعتبار یابی پرسشنامه رضایت زناشویی. مجموعه مقالات کنگره آسیب شناسی خانواده.
- [۱۵] ثنائی، ب. (۱۳۷۵). ازدواج: انگیزه ها، پرتگاهها و سلامت آن. پژوهشهای تربیتی. دانشگاه تربیت معلم. (۳ و ۴): ۴۳-۱۹.
- [۱۶] دررودی، ح. (۱۳۸۹). اثر بخشی زوج درمانی گروهی امید محور بر افزایش رضایت زناشویی زوج های شوهر معتاد. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی کودکان استثنایی، تهران: دانشگاه علوم بهزیستی.
- ۴- انجام تحقیقی به منظور مقایسه میزان رضایتمندی زناشویی معلمان با توجه به نوع ازدواجشان (ستی و آشنایی قبل از ازدواج).
- ۵- مقایسه میزان رضایتمندی زناشویی معلمان کودکان کم توان ذهنی با دیگر گروههای استثنایی مانند نابینا، ناشنوا و....
- این پژوهش با حمایت مالی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش انجام گرفت.
- ### تشکر و قدردانی
- در پایان از پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش که با حمایت مالی خود زمینه تحقق این پژوهش را فراهم آورده و نیز از تمام معلمان که در این پژوهش شرکت نمودند، سپاسگزاری می شود. همچنین از دوست گرامی خود آقای مهدی عبدالله زاده رافی که ما را در این پژوهش راهنمایی و یاری فرمودند، قدردانی می شود.
- ### منابع
- [۱] دینی ترکی، ن. (۱۳۸۵). بررسی و مقایسه رابطه فشار روانی با رضامندی زناشویی در والدین کودکان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر و والدین کودکان عادی، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی کودکان استثنایی، تهران، دانشگاه علوم بهزیستی.
- [2] Silliman B; W schumm. (2000) marriage preparation programs, family journal 8(2), p: 133-1.
- [۳] زارعی، ا. (۱۳۸۸). مقایسه میزان رضایتمندی زناشویی معلمان شاغل در مدارس کم توان ذهنی و عادی شهرستان سبزوار. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی کودکان استثنایی، تهران، دانشگاه علوم بهزیستی.
- [۴] آزاد منش، ع. (۱۳۸۶). بررسی رابطه سبک های اسنادی و رضایت زناشویی دبیران مرد دبیرستان های منطقه ۱۰ تهران پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه تهران.
- [۵] احدی، ب. (۱۳۸۳). رضامندی زناشویی، ابراز هیجانی والدین و مشکلات عاطفی- رفتاری کودکان. پایان نامه دکتری تخصصی، دانشگاه تهران.

- [۱۷] هالفورد، د. ک. (۱۳۸۴). زوج درمانی کوتاه مدت. ترجمه مصطفی تیریزی، مژده کاردانی و فروغ جعفری. تهران: انتشارات فراوان.
- [۱۸] کشانی، ع. (۱۳۷۷). رضایت شغلی و فرسودگی شغلی در معلمان کودکان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تهران.
- [19] Hill, R. (1985). Generic features of families under stress. *Social Casework*, 39, 139-150.
- [20] Kazakt A.E., Christakis, D.A. (1994). Care giving issues in Families of children with chronic Medical constrictions. *Family Caregiver Application series*, 4, 331-3550.
- [21] Shackelford, T. Besser, A. Personality Aaron T. Marital Satisfaction, and Probability of Marital Infidelity. (2008), vol. 6, No.1 PP.13-25.
- [۲۲] مهابادی راد، ن؛ بچاری، س. (۱۳۷۲). روانشناسی ازدواج یا تشکیل خانواده: چگونه همسر آینده خود را انتخاب کنیم. تهران: انتشارات حافظ. چاپ دوم.
- [۲۳] احمد پناه، م. (۱۳۸۰). تأثیر کم توانی ذهنی فرزند بر بهداشت روانی خانواده. *مجله پژوهش در حیطه کودکان استثنایی*، ۵۲-۶۸.
- [۲۴] داورمنش، عباس و براتی سده، فرید (۱۳۸۵). مقدمه ای بر اصول توانبخشی معلولان. تهران: انتشارات رشد. چاپ اول.
- [۲۵] فروتن، ا. (۱۳۸۵). بررسی رابطه استرس شغلی، نوبت کاری و بخش محل کار با کار آبی خانواده پرستاران بیمارستانهای آموزشی شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تهران.
- [26] Ying-Yu-wen. (1991). Marital satisfaction among sanfrancisco Chinese Americans. *Journal of social Psychiatry*. 3, 201-213.
- [27] Camilli, K (2004). Teacher job satisfaction and teacher burnout as product of years of experience in teaching. A thesis of the master of the graduate school at Rowan University.
- [۲۸] کوزه چیان، ه؛ زارعی، ج؛ طالب پور، م. (۱۳۸۲). بررسی تعهد سازمانی و رضایت شغلی مدیران و معلمان مرد تربیت بدنی استان خراسان. *فصلنامه المپیک*. ۱ و ۲. ۵۷-۴۴.
- [۲۹] برقی، اسماعیل (۱۳۷۴). عوامل مؤثر بر رضایت شغلی معلمان کودکان استثنایی شهر مشهد. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- [30] Bishay, A. (1996). Teacher motivation and job satisfaction: A study employing the experience sampling method. *Journal Undergrad*. 3, 147-157.
- [۳۱] حسینی، ح. (۱۳۸۴). ارتباط بین فرهنگ سازمانی و رضایت شغلی معلمان تربیت بدنی در استان گلستان. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.